

Lausunto

10.06.2022

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Ammattijärjestö

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

-

Vastaajatahon virallinen nimi:

Suomen Lääkäriliitto

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Mervi Kattelus

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tavoite sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen integraatiosta ja sen selkeyttämisestä lain tasolla on kannatettava. Potilaan ja asiakkaan tulee saada tilanteeseensa soveltuvat tarkoituksenmukaiset palvelut ilman raja-aitoja. Säännöksen käytännön toteutuminen edellyttää toimintatapojen

muuttamista. Kysymyksiä herättää samasta asiasta säätäminen kahdessa eri laissa ja esitettyjen pykälien tulkintakäytäntö jatkossa.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Säännöksen sisältö on kannatettava. Epäselväksi jää, miksi pykälän kahden ensimmäisen virkkeen sanamuoto on hieman eri kuin terveydenhuoltolakiin ehdotettavassa vastaavansisältöisessä 20 §:ssä. Kysymyksiä herättää samasta asiasta säätäminen kahdessa eri laissa ja esitettyjen pykälien tulkintakäytäntö jatkossa. Pykälässä tulisi viitata myös ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annettuun lakiin.

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Matalan kynnyksen anonyymit palvelut kuten päiväkeskustoiminta ja tilapäinen majoitus ovat sinänsä kannatettavia. Palvelujen käyttäjien mahdolliset terveysongelmat tulisi myös ottaa huomioon ja turvata terveystilanteiden saanti, kuten pykälän perusteluissa todetaankin. Selvyyden vuoksi tämä olisi hyvä mainita pykälätekstissä.

Nykyisen sosiaalihuoltolain 24 §:n kokonaan korvaaminen ehdotetulla yksittäisellä palvelulla ei ole tarkoituksenmukainen ratkaisu. Tältä osin päihdepalvelujen kokonaisuus hämärtyy ja eri palvelujen lainsäädännöllinen asema jää epäselväksi.

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtovastuuta on hyvä täsmentää. Psykososiaalisen tuen arvioinnin ja akuuttihoitoon suunnittelun tulee sisältää arviointi myös lääketieteellisestä näkökulmasta. Näissä tilanteissa on käytännössä myös akuutteja lääketieteellisiä

tiloja, joiden merkitys tulee ymmärtää. Onko sosiaalipäivystyksessä riittävää näiden asioiden asiantuntemusta? Jatkovalmistelussa tulisi vielä harkita sitä, mikä on tarkoituksenmukaisin taho ottamaan johtovastuun kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ensivaiheessa.

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihoitolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pykälässä tulisi säätää lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöstä psykososiaalisen tuen antamisessa.

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihoitolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Säännöksen sisältöä ja paikkaa laissa tulee jatkovalmistelussa harkita yhdessä ehdotetun 24 §:n kanssa. Säännöksessä tulisi myös ottaa huomioon henkilöt, joilla on sekä mielenterveys- että päihde- tai riippuvuusongelmia. Näille henkilöille tulisi olla samanaikaisesti saatavilla mielenterveys- ja päihdepalveluita.

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihoitolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Säännöksen paikkaa laissa tulee jatkovalmistelussa harkita yhdessä ehdotetun 24 §:n ja 33 b §:n kanssa. Sosiaalihoitolossa tehtävä mielenterveystyö on suunniteltava ja toteutettava yhdessä terveydenhuollon kanssa.

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihoitolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.9 Onko sosiaalihoitolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Viittaamme pykäläkohtaisissa kommentteissa lausumaamme.

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

-

Perutelut kyllä vastaukselle:

-

3 Terveysthuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Säännöksen sisältö on kannatettava. Epäselväksi jää miksi pykälän kahden ensimmäisen virkkeen sanamuoto on hieman eri kuin sosiaalihuoltolakiin ehdotettavassa vastaavansisältöisessä 7 b §:ssä. Kysymyksiä herättää samasta asiasta säätäminen kahdessa eri laissa ja esitettyjen pykälien tulkintakäytäntö jatkossa.

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Monimuotoiset palvelut on epämääräinen käsite, jota tulisi täsmentää.

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Monimuotoiset palvelut on epämääräinen käsite, jota tulisi täsmentää.

Päihde- ja mielenterveyspalveluita tulee saada matalalla kynnyksellä perustasolla. Edellytyksenä tämän toteutumiseksi ovat toimivat ja riittävästi resursoitunut päihdetiimit, joissa on mukana päihdelääkäri. Hoitoketjujen saaminen toimiviksi on hyvän hoidon edellytys. Tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan henkilöresurssien lisäksi merkittävässä määrin päihde- ja mielenterveysosaamisen vahvistamista perustason sote-ammattilaisten keskuudessa.

Suomessa on tällä hetkellä 147 päihdelääketieteen erityispätevyyden saanutta lääkäriä, joista runsaat kolmekymmentä on jo eläkkeellä. Päihdehoidon osaaminen on turvattu

hyvinvointialueilla, sairaaloissa ja sote-keskuksissa. Päihdelääketieteen opetusresurssi tulee turvata tarvetta vastaavalle tasolle kaikissa lääketieteellisissä tiedekunnissa.

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Säännöksen lisääminen terveydenhuoltolakiin on kannatettavaa. Korvaushoitoa tulisi voida antaa myös sosiaalihuollon yksiköissä, joissa on asianmukainen lääketieteellinen osaaminen ja vastaava lääkäri.

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtovastuuta on hyvä täsmentää. Psykososiaalisen tuen arvioinnin ja akuuttihoidon suunnittelun tulee sisältää arviointi myös lääketieteellisestä näkökulmasta. Näissä tilanteissa on käytännössä myös akuutteja lääketieteellisiä tiloja, joiden merkitys tulee ymmärtää. Onko sosiaalipäivystyksessä riittävää näiden asioiden asiantuntemusta? Jatkovalmistelussa tulisi vielä harkita sitä, mikä on tarkoituksenmukaisin taho ottamaan johtovastuun kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ensivaiheessa.

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.9 Onko työnohjausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

-

Perustelut kyllä vastaukselle:

-

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Ehdotettu säännös on kannatettava.

Lisäksi kiinnitämme huomiota poliisihallituksen alkuvuodesta antaman ohjeistuksen myötä syntyneeseen ongelmaan saada riittävästi poliisin virka-apua mielenterveyspotilaiden hoidon turvaamiseksi. Lainsäädäntöä tulisi täsmentää tarvittavin osin siten, että poliisi antaa virka-apua niissä tilanteissa, joissa se on välttämätöntä potilaan saamiseksi hoitoon.

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Emme pidä välttämättömänä säätää tästä asiasta sekä mielenterveyslaissa että vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa. Jälkimmäinen laki voisi olla oikeampi ko. säännökselle. Nyt molempiin lakeihin ehdotetut säännökset eroavat hieman toisistaan sanamuodon mukaan, vaikka sisältö on sama.

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivaltaperusteella poistettaisiin?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kannatamme väkivaltaperusteen poistamista laista. Tämä on linjassa yleisen rajoitustoimenpiteiden vähentämisen tavoitteen kanssa, vaikka kattavaa lainsäädäntöä asiasta vielä odotellaan.

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pidämme päihde- ja riippuvuuspalvelujen maksuttomuutta tärkeänä, jotta voidaan edesauttaa potilaiden ja asiakkaiden hakeutumista näihin palveluihin. Pykäläviittaukset tulisi muuttaa sosiaalihuoltolakiin toivottavasti hyväksyttävien ehdotusten mukaisiksi.

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

Esityksen tavoitteet eri palvelujen ja työnjaon selkeyttämisestä ovat sinänsä kannatettavia. Toimintatapojen muuttamiseen voidaan kannustaa säännösin, mutta pelkät säännökset eivät riitä. Muutos edellyttää myös toisenlaista ajattelutapaa ja suunnittelua eri palveluiden järjestämisestä lain edellyttämällä tavalla. Tämän vuoksi muutosten toimeenpano vie aikaa eikä liene realistista, että lakien tavoitteet toteutuisivat täysimääräisesti ensi vuoden alusta lukien.

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Esityksestä puuttuivat tässä vaiheessa lakien rinnakkaistekstit. Ne helpottaisivat olennaisesti lakimuutosten arviointia ja lausunnonantajien työtä.

Kattelus Mervi
Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund